

D. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

8

România și concertul european; de la „criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX

I. STATUTUL POLITICO-JURIDIC AL PROVINCILOR ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA ȘI PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Cum modifică marile puteri statutul internațional al teritoriilor românești între 1699-1861?

II. ACȚIUNI ALE ROMÂNILOR ÎN CADRUL „CRIZEI ORIENTALE” (1821-1859)

Care au fost obiectivele și acțiunile românilor în raport cu marile puteri în prima jumătate a secolului al XIX-lea?

III. ACȚIUNI ALE STATULUI ROMÂN ÎN CADRUL „CRIZEI ORIENTALE”, ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

Care au fost politica externă și principalele acțiuni ale României în relațiile internaționale între 1866-1918?

III. ROMÂNIA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

Care sunt principalele aspecte de politică externă a României după 1918?

Introducere

- Concert european; Echilibrul puterilor; Criza orientală.
- Rusia, stat protector; Imperiul Otoman – omul bolnav al Europei.
- Formarea marilor alianțe politico-militare (Tripla Alianță, Tripla Înțelegere).
- Relațiile internaționale interbelice: între revizionism și conciliatorism.
- Sistem de alianțe regionale.
- Izbucnirea celui de Al Doilea Război Mondial.

I. STATUTUL POLITICO-JURIDIC AL PROVINCIIILOR ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA ȘI PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Cum modifică marile puteri statutul internațional al teritoriilor românești între 1699-1861?

A. CONTEXT ISTORIC EUROPEAN

- Criză orientală – Imperiul Otoman pierderi de teritorii și influență:
- impune regim fanariot – Moldova – 1711-1821;
 - Țara Românească – 1716-1821;
- Imperiul Habsburgic → profită – impun dominație în
 - Transilvania – 1699-1867;
 - Banat – 1718-1918;
 - Bucovina – 1775-1918.
- Imperiul Rus

B. SPAȚIUL ROMÂNESC ÎN CONTEXT EUROPEAN. ACȚIUNI ȘI CONSECINȚE

Acțiuni ale marilor puteri	Consecințe pentru spațiul românesc
Pacea de la Karlowitz – 1699	Imperiul otoman recunoaște pierderea Transilvaniei și trecerea ei sub stăpânire austriacă (Imperiul Habsburgic)
Pacea de la Passarowitz – 1718	Banatul (până în 1918) și Oltenia (până în 1739) trec sub stăpânire austriacă
Pacea de la Belgrad – 1739	Oltenia este restituită Țării Românești
Pacea de la Kuciuk-Kainargi – 1774	Rusia primește dreptul de protecție asupra supușilor creștini din Imperiul Otoman, instaurând neoficial protectoratul în Principate
Pacea de la București – 1812	Moldova pierde Basarabia în favoarea Rusiei
Pacea de la Adrianopol – 1829	<ul style="list-style-type: none">- impunerea protectoratului Rusiei asupra Moldovei și Țării Românești (până în 1856)- garantarea autonomiei Principatelor menținute sub suzeranitate otomană- eliminarea monopolului comercial otoman- libertatea comerțului pe Dunăre- restituirea raialelor (Turnu, Giurgiu și Brăila) Țării Românești
Congresul de pace de la Paris/ Tratatul de la Paris – 1856	<ul style="list-style-type: none">- autonomie sub suzeranitate otomană- introducerea garanției colective a marilor puteri- Moldova reprimește de la Rusia sudul Basarabiei (județele Cahul, Izmail, Bolgrad)
Conferința de la Paris/ Convenția de la Paris – 1858	<ul style="list-style-type: none">- reconfirmarea autonomiei administrative și legislative- confederarea Principatelor
Conferința de la Constatinopol – 1861	- recunoașterea unirii Principatelor de către Imperiul Otoman și marile puteri, sub suzeranitate otomană

C. CONSECINȚE

- Puternică influență a marilor puteri.

II. ACȚIUNI ALE ROMÂNILOR ÎN CADRUL „CRIZEI ORIENTALE” (1821-1859)

Care au fost obiectivele și acțiunile românilor în raport cu marile puteri în prima jumătate a secolului al XIX-lea?

A. CONTEXT ISTORIC EUROPEAN

- 1701 – regimul dominației habsburgice – Transilvania – Biserica greco-catolică;
- 1775 – Transilvania – Mare Principat autonom în cadrul Imperiului Habsburgic;
- 1812 – regimul dominației rusești – Basarabia – gubernie;
- 1828 – Basarabiei i se anulează autonomia; proces de rusificare;
- 1711, 1716 – Moldova, Țara Românească fără drept de politică externă (regimul fanariot)
→ politica externă – asumată de boieri și tineri intelectuali.

B. ACȚIUNI ROMÂNEȘTI ÎN CADRUL „CRIZEI ORIENTALE”

- 1821 – revoluția lui Tudor Vladimirescu – legături cu Eterea și Rusia.
- 1848 – revoluțiile din spațiul românesc acționează pentru:
 - respectarea autonomiei;
 - promovarea unor relații internaționale pe picior de egalitate cu alte state;
 - s-au acreditat agenți diplomatici în capitalele unor state: Franța, Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic;
- 1849-1856 – mișcarea unionistă → problema românească – unirea Moldovei și Țării Românești → problemă europeană.

C. CONSECINȚELE ACȚIUNILOR ROMÂNEȘTI ÎN PLAN EXTERN

- Unirea din 1859 – politica „faptului împlinit” în contextul „crizei orientale”.
- 1861 – Conferința de la Constantinopol – eforturile românești recunoscute internațional.
- Dominația otomană asupra spațiului românesc – simbolică.

III. ACȚIUNI ALE STATULUI ROMÂN ÎN CADRUL „CRIZEI ORIENTALE” ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

Care sunt politica externă și principalele acțiuni ale României în relațiile internaționale între 1866-1918?

- 1866 – monarhia constituțională și stabilizarea vieții politice interne aduc cu sine noi obiective de politică externă ale statului român.

A. RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ (1877-1878)

Context istoric

- Tendință de desprindere a României de Imperiul Otoman:
 - Constituția din 1866;
 - încheiere de convenții comerciale, telegrafice și poștale cu alte state etc.;
 - 1875 – nouă etapă a „crizei orientale”; Rusia – politică intervenționistă în Balcani; pretext: protejarea popoarelor creștin ortodoxe.

Acțiuni diplomatice ale României în scopul dobândirii independenței

- Acțiune diplomatică: 4 aprilie 1877 – **Convenția militară româno-rusă**
- Prevederi:
 - trecerea trupelor rusești pe teritoriul României la sudul Dunării;
 - Rusia se angaja să respecte și să mențină integritatea teritorială a României;
 - traseul trupelor rusești a fost stabilit în detaliu, ocolind Bucureștiul;
 - cheltuielile de transport urmau să fie suportate de guvernul rus;
 - au fost stabiliți comisari care realizau legăturile cu autoritățile române;
 - nu prevede participarea României la război alături de Rusia.

Proclamarea independenței României

- Proclamarea independenței – 9 mai 1877 – ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu.
- Reacții externe:
 - Rusia a acceptat;
 - Italia manifestă simpatie;
 - Anglia, Germania și Austro-Ungaria au o atitudine rezervată.

Participarea României la războiul de independență. Cucerirea independenței

- Armata rusă – oprită la Plevna;
 - solicită ajutor militar românesc.
- Carol I al României acceptă comanda unică a trupelor româno-ruse → noiembrie 1877 – Plevna capitulează.
- Imperiul Otoman – cere armistițiu.

Recunoașterea independenței României

- Februarie 1878 – **Tratatul de la San Stefano** recunoaște independența României, crește influența Rusiei în Balcani.
- **Iulie 1878 – Congresul de pace de la Berlin.**

Prevederi:

- România – independentă condiționat:
 - de schimbul teritorial: cedat Rusiei sudul Basarabiei și primește de la Turcia: Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor;
 - de modificarea art. 7 din Constituția de la 1866.
- Serbia și Muntenegru – independente.
- Bosnia și Herțegovina – sub administrația austro-ungară.
- Anglia primește insula Cipru.
- Bulgaria – autonomă.
- Constituită provincia Rumelia Orientală.

Consecințele obținerii independenței de stat

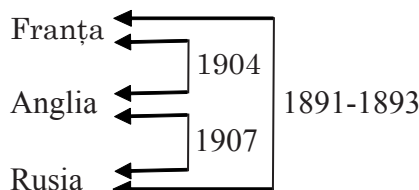
- Carol I – alteță regală (1878), rege (1881) și România – regat (1881).
- Creșterea prestigiului României în Europa.

B. ADERAREA ROMÂNIEI LA TRIPLA ALIANȚĂ

Tripla Alianță (Puterile Centrale)

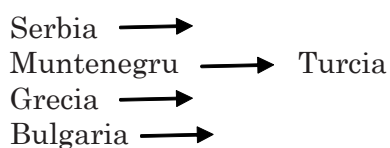
Tripla Înțelegere (Antanta)

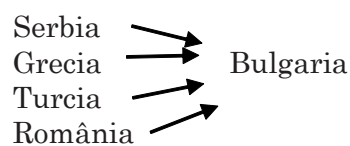
C. AL DOILEA RĂZBOI BALCANIC (1913)

Războaiele balcanice

1912

1913

- 1913 – Pacea de la București – România primește Cadrilaterul.

D. PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1916-1918)

Context istoric

Alianțele politico-militare

ANTANTA	PUTERILE CENTRALE
Franța	Germania
Marea Britanie	Austro-Ungaria
Rusia	Turcia
Italia (din 1915)	Bulgaria
România (din 1916)	
Grecia	
Japonia	
S.U.A. (din 1917)	

Izbucnirea războiului; neutralitatea și activitatea diplomatică a României (1914-1916)

- Iunie 1914 – atentatul de la Sarajevo.
- August 1914 – Consiliul de Coroană – Sinaia – decizia neutralității.
- Obiectivul României: recunoașterea dreptului statului român asupra teritoriilor locuite de români din Austro-Ungaria.

- **4 august 1916**, România – aderă la Antanta, semnează două documente:

Tratatul de alianță și Convenția militară.

Tratatul de alianță; prevederi:

- România se obliga să declare război Austro-Ungariei și să deschidă conflict cu aceasta până la data de 15 august 1916.
- Puterile Antantei stipulează egalitatea de tratament a României la viitoarea conferință de pace.
- Nicio putere semnatară nu va încheia pace separată cu Puterile Centrale.
- Se recunoaște dreptul României asupra teritoriilor românești din Austro-Ungaria: Transilvania, Banat și Bucovina.

Convenția militară prevederi:

- Armata anglo-franceză va iniția o ofensivă la Salonic pentru a reține forțele bulgare în sud.
- Rusia se angajează la:
 - o ofensivă în Bucovina;
 - la trimiterea a două divizii militare în Dobrogea pentru susținerea armatei române;
 - furnizarea de echipament militar necesar armatei române.

Participarea României la primul război mondial (1916-1918)

Anul 1916

- 14 august 1916 – armata română – ofensivă în Austro-Ungaria.
- Septembrie 1916 – Bulgaria declară război României;
 - armate austro-germane – contraofensivă în Transilvania.
- Trupe germano-bulgaro-turcești trec Dunărea, intră în România.
- Noiembrie 1916 – Bucureștiul este ocupat.
- Decembrie 1916 – Casa regală, guvernul, autoritățile, armata și o parte a locuitorilor se retrag în Moldova; Iași – capitala României.
- România redusă la Moldova.

Anul 1917

- Linia frontului: Focșani – Nămolosa – Galați.
- Primăvara 1917 – reorganizarea armatei române – misiunea militară franceză condusă de generalul Henry Berthelot.
- Promisiunile regelui Ferdinand către soldați: reforma electorală și agrară.
- Regina Maria organizează serviciul sanitar de Crucea Roșie.
- **Iulie-august 1917** – lupte la Mărăști, Mărășești și Oituz.
- Octombrie 1917 – Revoluția bolșevică din Rusia; Rusia iese din război.
- România rămâne singură pe frontul din răsărit.

Anul 1918. Sfârșitul războiului

- Martie 1918 – Brest-Litovsk – Rusia – pace separată cu Puterile Centrale.
- Aprilie 1918 – București-Buftenă – România – **pace separată cu Puterile Centrale.**

Prevederi:

- Dobrogea – ocupată de Puterile Centrale;
- România – acces la Marea Neagră de-a lungul unui drum până la Constanța;
- Austro-Ungaria – extinde stăpânirea de-a lungul creștelor Carpaților;
- surplusurile de petrol și cereale ale României – în posesia Germaniei;
- Germania – control asupra întregii economii românești.
- 10 noiembrie 1918 – România declară război Germaniei – reîntră în conflict.
- 11 noiembrie 1918 – Germania capitulează.

Consecințele participării la Primul Război Mondial

- Unirea din 1918.
- Recunoașterea internațională a Unirii din 1918, în cadrul Congresului de Pace de la Paris (1919-1920).

IV. ROMÂNIA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

Care sunt principalele aspecte de politică externă a României după 1918?

A. CONTEXT ISTORIC

- Politică externă a României în perioada interbelică – obiective: menținerea statu-quo-ului și a păcii.

B. RELAȚII INTERNAȚIONALE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1919-1939)

Congresul de pace de la Paris (1919-1920)

- S-au recunoscut la nivel internațional unirea realizată de români și noile granițe ale României.
- **Tratatul de la Saint-Germain** – 1919 – **Austria** – unirea Bucovinei cu România.
- **Tratatul de la Trianon** – 4 iunie – 1920 – **Ungaria** – unirea Transilvaniei cu România.
- **Tratatul de la Neuilly** – 1920 - **Bulgaria** – Cadrilaterul aparține României.
- **Rusia** nu a recunoscut unirea Basarabiei cu România.
- Perioada interbelică – două mari politici:
 - revizionistă
 - conciliatoristă
- Două obiective ale României: menținerea
 - situației teritoriale (a statu-quo-ului)
 - păcii
 - ↓
 - realizate prin: - 1919 – România – membru al Societății Națiunilor;
 - înțelegeri internaționale: 1928 – Pactul Briand-Kellog;
 - 1932-1933 – Conferința de la Geneva;
 - alianțe regionale politico-militare: 1921 – Mica Înțelegere;
 - 1934 – Înțelegerea Balcanică;
- După 1930 – degradare a relațiilor internaționale – politici agresive (Germania, Italia, Japonia) → 1937 – Axa Roma-Tokyo-Berlin
- 1938 – Germania anexează Austria.
- Acordul de la München (1938)
 - Marea Britanie, Franța garantează României doar independența, nu și integritatea teritorială → politica de securitate a României – compromisă
 - România – atenția, în relațiile internaționale, asupra Germaniei (noiembrie 1938 – Berghof, Carol al II-lea – Hitler → martie 1939 – Tratat economic).
- 23 august 1939 – Pactul de neagresiune Ribbentrop-Molotov – **anexa secretă, art. 3 privea România.**
- 1 septembrie 1939 – Germania atacă Polonia – Al Doilea Război Mondial.

C. PIERDERILE TERITORIALE. ROMÂNIA ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Pierderile teritoriale (1940)

- Blocuri politico-militare:
 - puterile Axei, alături de Ungaria și Bulgaria;
 - coaliția Națiunilor Unite (Marea Britanie, S.U.A. și U.R.S.S.).
- 6 septembrie 1939 – România – statut de neutralitate.
- Statele revizioniste solicită cedări teritoriale → România – pierderi teritoriale:
 - **28 iunie 1940** – Basarabia, nordul Bucovinei (ultimatum sovietic) → U.R.S.S.;
 - **30 august 1940** – Transilvania (Dictatul de la Viena) → Ungaria;
 - **7 septembrie 1940** – Cadrilaterul (Tratatul de la Craiova) → Bulgaria.

România în Al Doilea Război Mondial

- Două perioade:
 - 1940-1944 de partea puterilor Axei;
 - 1944-1945 de partea coaliției Națiunilor Unite.

Anii 1940-1944 – alianța cu Axa

- Guvern Ion Antonescu – consolidarea relației cu Germania - soluție pentru recuperarea teritoriilor:
 - război cu U.R.S.S. (Basarabia, nordul Bucovinei);
 - negocieri ale Germaniei cu Ungaria (Transilvania).

- Noiembrie 1940 – România aderă la Axa Roma-Tokyo-Berlin.
- **22 iunie 1941** – Germania atacă U.R.S.S. România intră în război alături de Germania împotriva U.R.S.S. Armata română continuă înaintarea și războiul în U.R.S.S. (luptă în Caucaz, Cotelul Donului, Stalingrad).
- 1943 – contraofensiva rusă – înfrângeri ale Axei.

Anii 1944-1945 – alianța cu Națiunile Unite

- August 1944 – ofensivă sovietică pe frontul românesc.
- **23 august 1944:**
 - Proclamația Regelui către Țară;
 - aderarea la coaliția Națiunilor Unite.
- **Septembrie 1944 – convenția de armistițiu – România – Națiunile Unite.**

Prevederi:

- alăturarea României la Națiunile Unite;
- plata unor mari sume către U.R.S.S. – despăgubiri de război;
- anularea Dictatului de la Viena;
- libertatea de mișcare a forțelor militare aliate pe teritoriul României.
- Armata română luptă, până în mai 1945, în Ungaria, Austria, Cehoslovacia, alături de Coaliția Națiunilor Unite.

Consecințele participării României la Al Doilea Război Mondial

Tratatul de pace de la Paris din 1947

- României nu i s-a recunoscut cobeligeranța.
- Basarabia și nordul Bucovinei au rămas cedate Uniunii Sovietice.
- S-a impus plata unei mari despăgubiri de război față de U.R.S.S.
- România primește nord-vestul Transilvaniei.

Concluzii

- Spațiul românesc – statut internațional, politico-juridic, care a evoluat de la dominație străină (austriacă, rusă, otomană), la manifestări largi de autonomie și până la independența deplină.
- Statul român în secolul al XIX-lea își asumă responsabilitatea unei politici externe active fie prin acțiuni diplomatice, fie prin participare la conflicte militare, cu scopul realizării unității statale depline – România Mare.
- România Mare va fi însă redusă teritorial în 1940.
- O nouă dominație, cea a totalitarismului, va arunca România pentru o jumătate de secol (a doua jumătate a secolului XX) în negura comunismului sovietic.